First Steps in Caesar.

FIRST STEPS IN CAESAR.

FOR THE USE OF STUDENTS BEGINNING THE READING OF CAESAR'S GALLIC WAR.

BY

FRANCIS B. PEARSON, A. M.,
TEACHER OF LATIN, COLUMBUS HIGH SCHOOL.

COLUMBUS, OHIO:
1895.

PREFACE.

THE exercises in the following pages have been arranged in order to render less abrupt the transition from the first book in Latin to the formal, consecutive reading of Caesar; and to so systematize and illustrate fundamental principles of Latin Grammar that the subsequent study of the Commentaries may become more thorough.

The advantages of this plan are that it concentrates into a few weeks the work in Grammar that is usually distributed throughout the year, this concentration being conducive to greater thoroughness; and that the sentences give point and emphasis to the principles of Grammar, while at the same time they are so arranged as to lead students into the difficulties of the Gallic War gradually.

Experience in the class-room has led to the belief that, if the work in Grammar, as here indicated, is done well, and the sentences mastered, this book and the first four books of Caesar can be read in less time than is ordinarily devoted to Caesar alone, and that the work will prove more pleasant and satisfactory.

After the sentences have been correctly rendered into English, it will be profitable, as an exercise in prose, to require students to translate the English sentences back into Latin.

While it is expected that the completion of these exercises will precede the reading of Caesar proper, still the student should use the text-book in Caesar from the first that he may have access to vocabulary, notes, maps, and other explanatory aids.

The numerals preceding each sentence refer to the book and chapter of Caesar's Gallic War; while the abbreviations "A." and "H." refer to the grammars of Allen and Greenough, and Harkness, respectively.

FRANCIS B. PEARSON.

Columbus, August, 1895.

CONTENTS.

	PAGE.
Numerals,	5
Adjectives and Adverbs,	7
Pronouns,	10
Dative,	13
Accusative,	17
Genitive,	20
Ablative,	24
Purpose,	28
Idioms and Phrases,	31
Military Terms,	35
Conditional Sentences,	41
Time Clauses,	43
Substantive Clauses,	46
Announcement,	50

FIRST STEPS IN CAESAR.

NUMERALS.

A. 94-97, 344, 376; H. 171-181, 397, 642.

I. 1. Gallia est omnis divisa in partes tres; quarum unam incolunt Belgae.

I. 1. Eorum una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano.

I. 3. Ad eas res conficiendas biennium sibi satis esse duxerunt: in tertium annum profectionem lege confirmant.

I. 6. Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent.

I. 9. Relinquebatur una per Sequanos via, qua Sequanis invitis propter angustias ire non poterant.

I. 10. Compluribus his proeliis pulsis, ab Ocelo, quod est citerioris provinciae extremum, in fines Vocontiorum ulterioris provinciae die septimo pervenit.

I. 26. Nam hoc toto proelio, cum ab hora septima ad vesperum pugnatum sit, aversum hostem videre nemo potuit.

I. 41. Septimo die, cum iter non intermitteret, ab exploratoribus certior factus est, Ariovisti copias a nostris milibus passuum quattuor et viginti abesse.

I. 42. Dies colloquio dictus est ex eo die quintus.

I. 48. Ex eo die dies continuos quinque Caesar pro castris suas copias produxit, et aciem instructam habuit, ut, si vellet Ariovistus proelio contendere, ei potestas non deesset.

I. 49. Primam et secundam aciem in armis esse, tertiam castra munire iussit.

I. 49. Munitis castris duas ibi legiones reliquit et partem auxiliorum, quattuor reliquas in castra maiora reduxit.

I. 53. Duae filiae harum altera occisa, altera capta est.

II. 6. Ab his castris oppidum Remorum nomine Bibrax aberat milia passuum octo.

II. 16. Cum per eorum fines triduum iter fecisset, inveniebat ex captivis, Sabim flumen ab castris suis non amplius milia passuum x abesse.

III. 19. Locus erat castrorum editus et paulatim ab imo acclivis circiter passus mille.

IV. 1. Hi centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis singula milia armatorum bellandi causa ex finibus educunt.

IV. 11. Caesar cum ab hoste non amplius passuum XII milibus abesset, ut erat constitutum, ad eum legati revertuntur.

IV. 17. Tigna bina sesquipedalia, paulum ab imo praeacuta, dimensa ad altitudinem fluminis, intervallo pedum duorum inter se iungebat.

I. 5. Ubi iam se ad eam rem paratos esse arbitrati sunt, oppida sua omnia, numero ad duodecim, vicos ad quadringentos, reliqua privata aedificia incendunt.

I. 6. Is dies erat a. d. v. Kal. Apr. L. Pisone, A. Gabinio consulibus.

ADJECTIVES AND ADVERBS.

A. 81–93; H. 146–170.

I. 1. Horum omnium fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate provinciae longissime absunt, minimeque ad eos mercatores saepe commeant.

I. 1. Belgae ab extremis Galliae finibus oriuntur; pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni; spectant in septentrionem et orientem solem.

I. 2. Apud Helvetios longe nobilissimus et ditissimus Orgetorix.

I. 2. Id hoc facilius eis persuasit, quod undique loci natura Helvetii continentur: una ex parte flumine Rheno latissimo atque altissimo.

I. 2. His rebus fiebat, ut et minus late vagarentur et minus facile finitimis bellum inferre possent.

I. 5. Post eius mortem nihilo minus Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant.

I. 6. Extremum oppidum Allobrogum est, proximumque Helvetiorum finibus, Genava.

I. 7. Provinciae toti quam maximum potest militum numerum imperat—erat omnino in Gallia ulteriore legio una.

I. 9. Cupiditate regni adductus novis rebus studebat, et quam plurimas civitates suo beneficio habere obstrictas volebat.

I. 15. Qui cupidius novissimum agmen insecuti, alieno loco cum equitatu Helvetiorum proelium committunt; et pauci de nostris cadunt.

I. 15. Ita dies circiter quindecim iter fecerunt, uti inter novissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus passuum interesset.

I. 21. Qualis esset natura montis et qualis in circuitu ascensus, qui cognoscerent, misit.

I. 17. Tum demum Liscus, oratione Caesaris adductus, quod antea tacuerat, proponit: Esse nonnullos, quorum auctoritas apud plebem plurimum valeat, qui privatim plus possint quam ipsi magistratus.

I. 19. Simul commonefacit, quae ipso praesente in concilio Gallorum de Dumnorige sint dicta, et ostendit, quae separatim quisque de eo apud se dixerit.

I. 25. Milites e loco superiore, pilis missis, facile hostium phalangem perfregerunt.

I. 26. Ita ancipiti proelio diu atque acriter pugnatum est. Diutius cum sustinere nostrorum impetus non possent, alteri se, ut coeperant, in montem receperunt, alteri ad impedimenta et carros suos se contulerunt.

I. 26. Ad multam noctem etiam ad impedimenta pugnatum est, propterea quod pro vallo carros obiecerant, et e loco superiore in nostros venientes tela coniciebant.

I. 31. Locutus est Divitiacus Aeduus: Cum his Aeduos eorumque clientes semel atque iterum armis contendisse.

I. 37. Itaque re frumentaria, quam celerrime potuit, comparata, magnis itineribus ad Ariovistum contendit.

I. 39. Vulgo totis castris testamenta obsignabantur.

I. 42. Non respuit condicionem Caesar, iamque eum ad sanitatem reverti arbitrabatur, cum id, quod antea petenti denegasset, ultro polliceretur.

I. 42. Interim saepe ultro citroque cum legati inter eos mitterentur, Ariovistus postulavit, ne quem peditem ad colloquium Caesar adduceret.

I. 43. Planities erat magna, et in ea tumulus terrenus satis grandis. Hic locus aequo fere spatio ab castris Ariovisti et Caesaris aberat.

I. 50. Tum demum Ariovistus partem suarum copiarum, quae castra minora oppugnaret, misit. Acriter utrimque usque ad vesperum pugnatum est.

I. 52. Ipse a dextro cornu, quod eam partem minime firmam hostium esse animadverterat, proelium commisit.

IV. 11. Qui in itinere congressi magnopere, ne longius progrederetur, orabant.

IV. 2. Mercatoribus est aditus magis eo, ut, quae bello ceperint, quibus vendant, habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent.

IV. 35. Quos tanto spatio secuti, quantum cursu et viribus efficere potuerunt, complures ex iis occiderunt, deinde omnibus longe lateque aedificiis incensis se in castra receperunt.

III. 16. In quos eo gravius Caesar vindicandum statuit, quo diligentius in reliquum tempus a barbaris ius legatorum conservaretur.

PRONOUNS.

PERSONAL, A. 98; H. 184.
POSSESSIVE, A. 98, 197; H. 185.
REFLEXIVE, A. 98, 196; H. 448, 449.
DEMONSTRATIVE, A. 100-102, 195; H. 186, 450-452.
RELATIVE, A. 103, 198-201; H. 187, 453.
INTERROGATIVE, A. 104; H. 188, 454.
INDEFINITE, A. 104, 105, 202, 203; H. 189, 190, 455-459.
ANTECEDENT IN RELATIVE CLAUSE, A. 200; H. 445, 9.

I. 1. Hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt.

I. 1. Qua de causa Helvetii quoque reliquos Gallos virtute praecedunt.

I. 1. Aquitania a Garumna flumine ad Pyrenaeos montes et eam partem Oceani, quae est ad Hispaniam, pertinet.

I. 2. Id hoc facilius eis persuasit, quod undique loci natura Helvetii continentur: una ex parte flumine Rheno, latissimo atque altissimo, qui agrum Helvetium a Germanis dividit.

I. 3. Is sibi legationem ad civitates suscepit.

I. 11. Aedui, cum se suaque ab eis defendere non possent, legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium.

I. 11. Item Allobroges, qui trans Rhodanum vicos possessionesque habebant, fuga se ad Caesarem recipiunt, et demonstrant, sibi praeter agri solum nihil esse reliqui.

I. 13. Helvetii, repentino eius adventu commoti, cum id quod ipsi diebus XX aegerrime confecerant, ut flumen transirent, illum uno die fecisse intellegerent, legatos ad eum mittunt; cuius legationis Divico princeps fuit, qui bello Cassiano dux Helvetiorum fuerat.

I. 31. Eo concilio dimisso, idem principes civitatum, qui ante fuerant, ad Caesarem reverterunt, petieruntque, ut sibi secreto in occulto de sua omniumque salute cum eo agere liceret.

I. 32. Eius rei quae causa esset miratus, ex ipsis quaesiit.

I. 34. Ei legationi Ariovistus respondit: Si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum venturum fuisse; si quid ille se velit, illum ad se venire oportere.

I. 34. Dixit sibi autem mirum videri, quid in sua Gallia, quam bello vicisset, aut Caesari aut omnino populo Romano negotii esset.

I. 51. Omnem aciem suam redis et carris circumdederunt, ne qua spes in fuga relinqueretur.

I. 52. Caesar singulis legionibus singulos legatos et quaestorem praefecit, uti eos testes suae quisque virtutis haberet.

I. 46. Caesar loquendi finem facit, seque ad suos recepit, suisque imperavit, ne quod omnino telum in hostes reicerent.

I. 47. Biduo post Ariovistus ad Caesarem legatos mittit: Velle se de his rebus, quae inter eos agi coeptae neque perfectae essent, agere cum eo: uti aut iterum colloquio diem constitueret aut, si id minus vellet, e suis legatis aliquem ad se mitteret.

I. 47. His mandavit, ut, quae diceret Ariovistus, cognoscerent et ad se referrent. Quos cum apud se in castris Ariovistus conspexisset, conclamavit: Quid ad se venirent?

I. 53. Quae quidem res Caesari non minorem quam ipsa victoria voluptatem attulit, quod hominem honestissimum provinciae Galliae, suum familiarem et hospitem, ereptum e manibus hostium, sibi restitutum videbat.

II. 4. Cum ab his quaereret, quae civitates quantaeque in armis essent, et quid in bello possent, sic reperiebat: plerosque Belgas esse ortos ab Germanis.

II. 8. Cotidie, equestribus proeliis, quid hostis virtute posset et quid nostri auderent, periclitabatur.

II. 13. Qui cum se suaque omnia in oppidum Bratuspantium contulissent, atque ab eo oppido Caesar cum exercitu circiter milia passuum quinque abesset, omnes maiores natu ex oppido

egressi, manus ad Caesarem tendere, et voce significare coeperunt sese in eius fidem ac potestatem venire, neque contra populum Romanum armis contendere.

II. 19. Cum se illi identidem in silvas ad suos reciperent, ac rursus ex silva in nostros impetum facerent, neque nostri longius, quam quem ad finem porrecta loca aperta pertinebant, cedentes insequi auderent, interim legiones sex, quae primae venerant, opere dimenso, castra munire coeperunt.

IV. 1. Reliqui, qui domi manserunt, se atque illos alunt; hi rursus in vicem anno post in armis sunt, illi domi remanent.

IV. 25. Desilite, milites, nisi vultis aquilam hostibus prodere; ego certe meum reipublicae atque imperatori officium praestitero.

IV. 20. Neque enim temere praeter mercatores illo adit quisquam, neque iis ipsis quicquam praeter oram maritiman atque eas regiones, quae sunt contra Gallias, notum est.

I. 6. Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent. Omnibus rebus ad profectionem comparatis diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conveniant.

I. 29. In castris Helvetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae et ad Caesarem relatae, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent, et item separatim pueri, senes, mulieresque.

II. 18. Loci natura erat haec, quem locum nostri castris delegerant.

IV. 7. Re frumentaria comparata equitibusque delectis iter in ea loca facere coepit, quibus in locis esse Germanos audiebat.

IV. 32. Caesari nuntiaverunt, pulverem maiorem, quam consuetudo ferret, in ea parte videri, quam in partem legio iter fecisset.

DATIVE.

WITH TRANSITIVE VERBS, A. 225; H. 384.
WITH INTRANSITIVE VERBS, A. 226; H. 384.
(*a*) SPECIAL VERBS, A. 227; H. 385.
(*b*) COMPOUNDS, A. 228; H. 386.
POSSESSION, A. 231; H. 387.
AGENCY, A. 232; H. 388.
PURPOSE, A. 233; H. 384, 390.
WITH ADJECTIVES AND ADVERBS, A. 234; H. 391, 392.
REFERENCE, A. 235; H. 384.

I. 2. Regni cupiditate inductus coniurationem nobilitatis fecit, et civitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copiis exirent.

I. 10. Ob eas causas ei munitioni, quam fecerat, T. Labienum legatum praefecit.

I. 18. Equitatui, quem auxilio Caesari Aedui miserant, Dumnorix praeerat.

I. 20. Dumnorigi custodes ponit, ut, quae agat, quibuscum loquatur, scire possit.

I. 33. His rebus cognitis Caesar Gallorum animos verbis confirmavit pollicitusque est, sibi eam rem curae futuram.

I. 38. Id ne accideret, magnopere sibi praecavendum Caesar existimabat.

I. 38. Namque omnium rerum, quae ad bellum usui erant, summa erat in eo oppido facultas.

I. 28. Quod omnibus fructibus amissis domi nihil erat, quo famem tolerarent, Allobrogibus imperavit, ut eis frumenti copiam facerent.

II. 10. His persuaderi, ut diutius morarentur neque suis auxilium ferrent, non poterat.

II. 12. Castris munitis vineas agere, quaeque ad oppugnandum usui erant, comparare coepit.

II. 17. His rebus cum iter agminis nostri impediretur, non omittendum sibi consilium Nervii existimaverunt.

II. 19. Inde duae legiones, quae proxume conscriptae erant, totum agmen claudebant praesidioque impedimentis erant.

II. 20. Caesari omnia uno tempore erant agenda.

II. 26. Interim milites legionum duarum, quae in novissimo agmine praesidio impedimentis fuerant, proelio nuntiato cursu incitato in summo colle ab hostibus conspiciebantur.

II. 29. Aduatuci, de quibus supra scripsimus, cum omnibus copiis auxilio Nerviis venirent, hac pugna nuntiata ex itinere domum reverterunt.

II. 31. Legatos ad Caesarem de pace miserunt, qui ad hunc modum locuti: Sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae virtuti invidere.

III. 11. Decimum Brutum adulescentem classi Gallicisque navibus, quas ex Pictonibus et Santonis reliquisque pacatis regionibus convenire iusserat, praeficit.

III. 13. Cum his navibus nostrae classi eiusmodi congressus erat, ut una celeritate et pulsu remorum praestaret.

III. 13. Neque enim his nostrae rostro nocere poterant—tanta in eis erat firmitudo—neque propter altitudinem facile telum adiciebatur.

III. 14. Neque satis Bruto, qui classi praeerat, vel tribunis militum centurionibusque, quibus singulae naves erant attributae, constabat, quid agerent, aut quam rationem pugnae insisterent.

III. 14. Una erat magno usui res praeparata a nostris, falces praeacutae insertae affixaeque longuriis, non absimili forma muralium falcium.

III. 13. Quarum rerum omnium nostris navibus casus erat extimescendus.

III. 3. Maiori tamen parti placuit, hoc reservato ad extremum consilio interim rei eventum experiri, et castra defendere.

I. 52. Id cum animadvertisset P. Crassus adulescens, qui equitatui praeerat, tertiam aciem laborantibus nostris subsidio misit.

IV. 6. Qua consuetudine cognita, Caesar, ne graviori bello occurreret, maturius, quam consuerat, ad exercitum proficiscitur.

IV. 14. Quo loco, qui celeriter arma capere potuerunt, paulisper nostris restiterunt, atque inter carros impedimentaque proelium commiserunt.

I. 10. Caesari renuntiatur Helvetiis esse in animo per agrum Sequanorum et Aeduorum iter in Santonum fines facere, qui non longe a Tolosatium finibus absunt, quae civitas est in provincia.

IV. 21. Huic mandat, ut exploratis omnibus rebus ad se quam primum revertatur.

IV. 26. Hoc unum ad pristinam fortunam Caesari defuit.

IV. 27. Caesar questus, quod, cum ultro in continentem legatis missis pacem ab se petissent, bellum sine causa intulissent, ignoscere imprudentiae dixit, obsidesque imperavit.

II. 2. Dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti ea, quae apud eos gerantur, cognoscant seque de his rebus certiorem faciant.

II. 7. Eo de media nocte Caesar isdem ducibus usus, qui nuntii ab Iccio venerant, Numidas et Cretas sagittarios et funditores Baleares subsidio oppidanis mittit.

I. 49. Ubi eum castris se tenere Caesar intellexit, ne diutius commeatu prohiberetur, ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sexcentos ab eis, castris idoneum locum delegit.

I. 9. Dumnorix gratia et largitione apud Sequanos plurimum poterat, et Helvetiis erat amicus, quod ex ea civitate Orgetorigis

filiam in matrimonium duxerat, et cupiditate regni adductus novis rebus studebat.

I. 40. Huic legioni Caesar et indulserat praecipue et propter virtutem confidebat maxime.

I. 28. Quod ubi Caesar resciit, quorum per fines ierant, his, uti conquirerent et reducerent, si sibi pŭrgati esse vellent, imperavit.

II. 11. Ea re constituta, secunda vigilia magno cum strepitu ac tumultu castris egressi nullo certo ordine neque imperio, cum sibi quisque primum itineris locum peteret et domum pervenire properaret, fecerunt, ut consimilis fugae profectio videretur.

IV. 2. Mercatoribus est aditus magis eo, ut, quae bello ceperint, quibus vendant, habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent.

ACCUSATIVE.

DIRECT OBJECT, **A. 237; H. 371.**
TWO ACCUSATIVES, **A. 239; H. 373, 374.**
IDIOMATIC USES, **A. 240, 258; H. 378, 381, 536.**
TIME, **A. 256; H. 379, 429.**
SPACE, **A. 257; H. 379.**
PLACE, **A. 258; H. 380, 384, 386, 427, 428.**
SPECIAL USES, **A. 259; H. 429, 430.**

I. 10. Ob eas causas ei munitioni, quam fecerat, T. Labienum legatum praefecit.

I. 3. In eo itinere persuadet Castico, Catamantaloedis filio, Sequano, cuius pater regnum in Sequanis multos annos obtinuerat, et a senatu populi Romani amicus appellatus erat, ut regnum in civitate sua occuparet, quod pater ante habuerat.

I. 10. Id si fieret, intellegebat magno cum periculo provinciae futurum, ut homines bellicosos, populi Romani inimicos, locis patentibus maximeque frumentariis finitimos haberet.

I. 29. Eorum, qui domum redierunt, censu habito, ut Caesar imperaverat, repertus est numerus milium C et X.

I. 34. Ei legationi Ariovistus respondit: Si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum venturum fuisse; si quid ille se velit, illum ad se venire oportere.

I. 5. Frumentum omne, praeterquam quod secum portaturi erant, comburunt, ut—domum reditionis spe sublata—paratiores ad omnia pericula subeunda essent.

I. 10. Inde in Allobrogum fines, ab Allobrogibus in Segusiavos exercitum ducit. Hi sunt extra provinciam trans Rhodanum primi.

II. 10. Caesar, certior factus ab Titurio, omnem equitatum et levis armaturae Numidas, funditores sagittariosque pontem traducit, atque ad eos contendit.

II. 10. Constituerunt optimum esse domum suam quemque reverti, et, quorum in fines primum Romani exercitum introduxissent, ad eos defendendos undique convenirent.

II. 6. Ab his castris oppidum Remorum nomine Bibrax aberat milia passuum octo.

I. 48. Ex eo die dies continuos quinque Caesar pro castris suas copias produxit, et aciem instructam habuit, ut, si vellet Ariovistus proelio contendere, ei potestas non deesset.

II. 35. Ob eas res ex litteris Caesaris dies quindecim supplicatio decreta est, quod ante id tempus accidit nulli.

II. 29. Aduatuci, de quibus supra scripsimus, cum omnibus copiis auxilio Nerviis venirent, hac pugna nuntiata ex itinere domum reverterunt.

III. 12. Haec eo facilius magnam partem aestatis faciebant, quod nostrae naves tempestatibus detinebantur.

III. 22. Cum sexcentis devotis Adiatunnus, repulsus in oppidum, tamen uti eadem deditionis condicione uteretur ab Crasso impetravit.

IV. 1. Causa transeundi fuit, quod ab Suebis complures annos exagitati bello premebantur et agricultura prohibebantur.

IV. 1. Neque multum frumento, sed maximam partem lacte atque pecore vivunt, multumque sunt in venationibus.

IV. 4. Omnibus eorum aedificiis occupatis, reliquam partem hiemis se eorum copiis aluerunt.

IV. 4. In eadem causa fuerunt Usipites et Tencteri, quos supra diximus, qui complures annos Suevorum vim sustinuerunt.

IV. 16. Ubii magnopere orabant ut, si id facere occupationibus reipublicae prohiberetur, exercitum modo Rhenum transportaret.

IV. 21. Quibus auditis, liberaliter pollicitus, hortatusque ut in ea sententia permanerent, eos domum remittit.

IV. 19. Caesar paucos dies in eorum finibus moratus omnibus vicis aedificiisque incensis frumentisque succisis se in fines Ubiorum recepit.

IV. 34. Secutae sunt continuos complures dies tempestates, quae et nostros in castris continerent, et hostem a pugna prohiberent.

I. 16. Interim cotidie Caesar Aeduos frumentum, quod essent publice polliciti, flagitare. Diem ex die ducere Aedui: conferri, comportari, adesse dicere.

I. 32. Nihil Sequani respondere, sed in eadem tristitia taciti permanere.

II. 20. Hi, propter propinquitatem et celeritatem hostium, nihil iam Caesaris imperium exspectabant, sed per se quae videbantur administrabant.

I. 3. Ad eas res conficiendas biennium sibi satis esse duxerunt: in tertium annum profectionem lege confirmant.

I. 16. Convocatis eorum principibus, quorum magnam copiam in castris habebat—in his Divitiaco et Lisco, qui summo magistratui praeerat quem *vergobretum* appellant Aedui—graviter eos accusat.

IV. 4. Illi omnia experti, cum neque vi contendere propter inopiam navium neque clam transire propter custodias Menapiorum possent, reverti se in suas sedes regionesque simulaverunt et tridui viam progessi rursus reverterunt.

GENITIVE.

WITH NOUNS:
- (*a*) POSSESSION, **A. 214; H. 396.**
- (*b*) PREDICATE, **A. 214; H. 401–404.**
- (*c*) MATERIAL, **A. 214; H. 396, 398.**
- (*d*) QUALITY, **A. 215; H. 396.**
- (*e*) PARTITIVE, **A. 216; H. 396.**
- (*f*) OBJECTIVE, **A. 217; H. 396.**

WITH ADJECTIVES, **A. 218; H. 399.**
WITH VERBS, **A. 219-223; H. 406–410.**

I. 21. Quid sui consilii sit, ostendit.

I. 21. P. Considius, qui rei militaris peritissimus habebatur et in exercitu L. Sullae et postea in M. Crassi fueràt, cum exploratoribus praemittitur.

I. 3. Hac oratione adducti inter se fidem et iusiurandum dant, et regno occupato per tres potentissimos ac firmissimos populos totius Galliae sese potiri posse sperant.

I. 11 Item Allobroges, qui trans Rhodanum vicos possessionesque habebant, fuga se ad Caesarem recipiunt, et demonstrant, sibi praeter agri solum nihil esse reliqui.

I. 19. Satis esse causae arbitrabatur, quare in eum aut ipse animadverteret, aut civitatem animadvertere iuberet.

I. 8. Interea ea legione, quam secum habebat, militibusque, qui ex provincia convenerant, a lacu Lemanno, qui in flumen Rhodanum influit, ad montem Iuram, qui fines Sequanorum ab Helvetiis dividit, milia passuum decem novem murum in altitudinem pedum sedecim fossamque perducit.

I. 20. Divitiacus multis cum lacrimis Caesarem complexus obsecrare coepit, ne quid gravius in fratrem statueret: Scire se, illa esse vera, nec quemquam ex eo plus quam se doloris capere.

I. 34. Quamobrem placuit ei, ut ad Ariovistum legatos mitteret, qui ab eo postularent, uti aliquem locum medium utriusque colloquio deligeret.

I. 34. Ei legationi Ariovistus respondit: Sibi mirum videri, quid in sua Gallia, quam bello vicisset, aut Caesari aut omnino populo Romano negotii esset.

II. 5. Castra in altitudinem pedum duodecim vallo fossaque duodeviginti pedum munire iubet.

II. 5. Ipse Divitiacum Aeduum magnopere cohortatus docet, quanto opere rei publicae communisque salutis intersit, manus hostium distineri.

II. 10. Caesar certior factus ab Titurio omnem equitatum et levis armaturae Numidas, funditores sagittariosque pontem traducit atque ad eos contendit.

II. 24. Eodem tempore equites nostri levisque armaturae pedites, qui cum eis una fuerant, cum se in castra reciperent, adversis hostibus occurrebant.

II. 17. His demonstrarunt, inter singulas legiones impedimentorum magnum numerum intercedere, neque esse quicquam negotii, cum prima legio in castra venisset reliquaeque legiones magnum spatium abessent, hanc sub sarcinis adoriri.

II. 18. Fluminis erat altitudo circiter pedum trium.

III. 5. Publius Sextius Baculus, primi pili centurio, et item Gaius Volusenus, tribunus militum, vir et consilii magni et virtutis, ad Galbam accurrunt atque unam esse spem salutis docent, si eruptione facta extremum auxilium experirentur.

II. 15. Quorum de natura moribusque Caesar cum quaereret, sic reperiebat: Nihil pati vini reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium inferri; esse homines feros magnaeque virtutis.

III. 16. Nam cum omnis iuventus, omnes etiam gravioris aetatis, in quibus aliquid consilii aut dignitatis fuit, eo convenerant, tum, navium quod ubique fuerat, unum in locum coëgerant.

III. 8. Reliquas civitates sollicitant, ut in ea libertate, quam a maioribus acceperant, permanere quam Romanorum servitutem perferre mallent.

III. 23. Mittuntur etiam ad eas civitates legati, quae sunt citerioris Hispaniae finitimae Aquitaniae.

III. 21. Cuius rei sunt longe peritissimi Aquitani, propterea quod multis locis apud eos aerariae secturaeque sunt.

IV. 3. Itaque una ex parte a Suebis circiter milia passuum sexcenta agri vacare dicuntur.

IV. 2. [Iumenta] quae sunt apud eos nata, parva atque deformia, haec cotidiana exercitatione, summi ut sint laboris, efficiunt.

IV. 5. Est enim hoc Gallicae consuetudinis, uti et viatores etiam invitos consistere cogant et, quid quisque eorum de quaque re audierit aut cognoverit, quaerant.

IV. 13. Exspectare vero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reverteretur, summae dementiae esse iudicabat, et cognita Gallorum infirmitate, quantum iam apud eos hostes uno proelio auctoritatis essent consecuti, sentiebat.

IV. 17. Sed navibus transire neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat.

IV. 22. Ex magna parte Morinorum ad eum legati venerunt, qui se de superioris temporis consilio excusarent, quod homines barbari et nostrae consuetudinis imperiti bellum populo Romano fecissent.

IV. 21. Cum iis una Commium, cuius et virtutem et consilium probabat et quem sibi fidelem esse arbitrabatur, cuiusque auctoritas in his regionibus magni habebatur, mittit.

IV. 24. Quibus rebus nostri perterriti atque huius omnino generis pugnae imperiti non eadem alacritate ac studio, quo in pedestribus uti proeliis consuerant, utebantur.

II. 29. Tum magni ponderis saxa et praeacutas trabes in muro collocabant.

II. 31. Legatos ad Caesarem de pace miserunt, qui dixerunt: non existimare, Romanos sine ope divina bellum gerere, qui tantae altitudinis machinationes tanta celeritate promovere possent.

III. 19. Huc magno cursu contenderunt, ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque Romanis daretur.

II. 30. Ubi vineis actis aggere exstructo turrim procul constitui viderunt, primum irridere ex muro atque increpitare vocibus, quod tanta machinatio ab tanto spatio instrueretur: quibusnam manibus aut quibus viribus praesertim homines tantulae staturae tanti oneris turrim moturos sese confiderent?

ABLATIVE.

SEPARATION, A. 243; H. 413, 414.
SOURCE AND MATERIAL, A. 244; H. 413, 415.
CAUSE, A. 245; H. 416.
AGENT, A. 246; H. 415.
COMPARISON, A. 247; H. 417.
MANNER, A. 248; H. 419.
ACCOMPANIMENT, A. 248; H. 419.
MEANS, A. 248; H. 420, 421.
WITH DEPONENTS, A. 249; H. 421.
DEGREE OF DIFFERENCE, A. 250; H. 417, 423.
QUALITY, A. 251; H. 419.
PRICE, A. 252; H. 422.
SPECIFICATION, A. 253; H. 424.
LOCATION, A. 254; H. 425.
ABSOLUTE, A. 255; H. 431.
TIME, A. 256; H. 429.
WITH OPUS, NITOR, FRETUS, ETC., A. 243, 254; H. 414, 425.
PLACE, A. 258; H. 425.

I. 1. Qua de causa Helvetii quoque reliquos Gallos virtute praecedunt, quod fere cotidianis proeliis cum Germanis contendunt.

I. 2. Is, M. Messala et M. Pisone consulibus, regni cupiditate inductus coniurationem nobilitatis fecit, et civitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copiis exirent: perfacile esse, cum virtute omnibus praestarent, totius Galliae imperio potiri.

I. 9. Dumnorix gratia et largitione apud Sequanos plurimum poterat, et Helvetiis erat amicus, quod ex ea civitate Orgetorigis filiam in matrimonium duxerat.

I. 12. Id Helvetii ratibus ac lintribus iunctis transibant.

I. 9. Relinquebatur una per Sequanos via, qua Sequanis invitis propter angustias ire non poterant.

I. 15. Qui cupidius novissimum agmen insecuti alieno loco cum equitatu Helvetiorum proelium committunt; et pauci de nostris cadunt.

I. 16. Eo autem frumento, quod flumine Arare navibus subvexerat, propterea minus uti poterat, quod iter ab Arare Helvetii averterant, a quibus discedere nolebat.

I. 21. De tertia vigilia Titum Labienum, legatum pro praetore, cum duabus legionibus et eis ducibus, qui iter cognoverant, summum iugum montis ascendere iubet.

I. 26. Diu cum esset pugnatum, impedimentis castrisque nostri potiti sunt. Ibi Orgetorigis filia atque unus e filiis captus est.

I. 28. Boios, petentibus Aeduis, quod egregia virtute erant cogniti, ut in finibus suis collocarent, concessit.

I. 39. Dum paucos dies ad Vesontionem rei frumentariae commeatusque causa moratur, ex percontatione nostrorum vocibusque Gallorum ac mercatorum, qui ingenti magnitudine corporum Germanos, incredibili virtute atque exercitatione in armis esse praedicabant, tantus subito timor omnem exercitum occupavit, ut non mediocriter omnium mentes animosque perturbaret.

II. 6. Id ex itinere magno impetu Belgae oppugnare coeperunt. Aegre eo die sustentatum est.

I. 48. Eodem die castra promovit et milibus passuum sex a Caesaris castris sub monte consedit.

I. 48. Ariovistus his omnibus diebus exercitum castris continuit, equestri proelio cotidie contendit.

II. 26. Titus Labienus castris hostium potitus et ex loco superiore, quae res in nostris castris gererentur, conspicatus decimam legionem subsidio nostris misit.

III. 21. Pugnatum est diu atque acriter, cum Sontiates superioribus victoriis freti in sua virtute totius Aquitaniae salutem positam putarent, nostri autem, quid sine imperatore et sine

reliquis legionibus adulescentulo duce efficere possent, perspici cuperent.

III. 24. Prima luce productis omnibus copiis duplici acie instituta, auxiliis in mediam aciem coniectis, quid hostes consilii caperent, exspectabat.

IV. 1. Neque multum frumento, sed maximam partem lacte atque pecore vivunt, multumque sunt in venationibus.

IV. 1. Quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate vitae, quod, a pueris nullo officio aut disciplina assuefacti, nihil omnino contra voluntatem faciant, et vires alit et immani corporum magnitudine homines efficit.

IV. 10. Quarum pars magna a feris barbarisque nationibus incolitur, ex quibus sunt, qui piscibus atque ovis avium vivere existimantur.

IV. 2. Quin etiam iumentis, quibus maxime Galli delectantur quaeque impenso parant pretio, Germani importatis non utuntur.

IV. 12. In eo proelio ex equitibus nostris interficiuntur quattuor et septuaginta, in his vir fortissimus Piso Aquitanus, amplissimo genere natus, cuius avus in civitate sua regnum obtinuerat, amicus ab senatu nostro appellatus.

IV. 34. Quibus rebus perturbatis nostris novitate pugnae tempore opportunissimo Caesar auxilium tulit: namque eius adventu hostes constiterunt, nostri se ex timore receperunt.

IV. 35. Quos tanto spatio secuti, quantum cursu et viribus efficere potuerunt, complures ex iis occiderunt, deinde omnibus longe lateque aedificiis incensis se in castra receperunt.

IV. 37. Interim nostri milites impetum hostium sustinuerunt atque amplius horis quattuor fortissime pugnaverunt et paucis vulneribus acceptis complures ex his occiderunt.

II. 15. Caesar honoris Divitiaci atque Aeduorum causa sese eos in fidem recepturum et conservaturum dixit.

II. 3. Eo cum de improviso celeriusque omni opinione venisset, Remi, qui proximi Galliae ex Belgis sunt, ad eum legatos Iccium et Andecumborium, primos civitatis, miserunt.

I. 18. Eadem secreto ab aliis quaerit; reperit esse vera: Ipsum esse Dumnorigem, summa audacia, magna apud plebem propter liberalitatem gratia, cupidum rerum novarum. Compluris annos portoria reliquaque omnia Aeduorum vectigalia parvo pretio redempta habere, propterea quod illo licente contra liceri audeat nemo.

II. 27. Horum adventu tanta rerum commutatio est facta, ut nostri, etiam qui vulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent.

I. 42. Caesar commodissimum esse statuit eo legionarios milites legionis decimae, cui quam maxime confidebat, imponere, ut praesidium quam amicissimum, si quid opus facto esset, haberet.

PURPOSE.

WAYS OF EXPRESSING, A. 318; H. 497, 533, 542–549.

I. 4. Per eos, ne causam diceret, se eripuit.

IV. 14. Ad quos consectandos Caesar equitatum misit.

I. 11. Aedui, cum se suaque ab eis defendere non possent, legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium.

I. 21. Eodem die ab exploratoribus certior factus, hostes sub monte consedisse milia passuum ab ipsius castris octo, qualis esset natura montis et qualis in circuitu ascensus, qui cognoscerent, misit.

I. 24. Postquam id animum advertit, copias suas Caesar in proximum collem subducit equitatumque, qui sustineret hostium impetum, misit.

I. 25. Romani conversa signa bipertito intulerunt: prima et secunda acies, ut victis ac summotis resisteret, tertia, ut venientes sustineret.

I. 9. His cum sua sponte persuadere non possent, legatos ad Dumnorigem Aeduum mittunt, ut eo deprecatore a Sequanis impetrarent.

I. 15. Idem facit Caesar equitatumque omnem, ad numerum quattuor milium, quem ex omni provincia et Aeduis atque eorum sociis coactum habebat, praemittit, qui videant, quas in partes hostes iter faciant.

II. 21. In alteram partem item cohortandi causa profectus pugnantibus occurrit.

II. 24. Calones, praedandi causa egressi, cum respexissent et hostes in nostris castris versari vidissent, praecipites fugae sese mandabant.

IV. 16. Navium magnam copiam ad transportandum exercitum pollicebantur.

IV. 13. Germani frequentes ad eum in castra venerunt sui purgandi causa.

I. 44. Ariovistus respondit: Quod multitudinem Germanorum in Galliam traducat, id se sui muniendi, non Galliae impugnandae causa facere.

I. 3. Ad eas res conficiendas biennium sibi satis esse duxerunt: in tertium annum profectionem lege confirmant. Ad eas res conficiendas Orgetorix deligitur.

I. 30. Bello Helvetiorum confecto totius fere Galliae legati, principes civitatum, ad Caesarem gratulatum convenerunt.

I. 31. Locutus est pro his Divitiacus Aeduus: Ob eam rem se ex civitate profugisse et Romam ad senatum venisse auxilium postulatum.

II. 8. Ad extremas fossas castella constituit ibique tormenta collocavit, ne, cum aciem instruxisset, hostes, quod tantum multitudine poterant, ab lateribus pugnantes suos circumvenire possent.

IV. 9. Cognoverat enim, magnam partem equitatus ab iis aliquot diebus ante praedandi frumentandique causa ad Ambivaritos trans Mosam missam.

I. 34. Quamobrem placuit ei, ut ad Ariovistum legatos mitteret, qui ab eo postularent, uti aliquem locum medium utriusque colloquio deligeret.

II. 11. Prima luce confirmata re ab exploratoribus, omnem equitatum, qui novissimum agmen moraretur, praemisit.

II. 17. His rebus cognitis exploratores centurionesque praemittit, qui locum idoneum castris deligant.

IV. 22. Dum in his locis Caesar navium parandarum causa moratur, ex magna parte Morinorum ad eum legati venerunt,

qui se de superioris temporis consilio excusarent, quod homines barbari et nostrae consuetudinis imperiti bellum populo Romano fecissent, seque ea, quae imperasset, facturos pollicerentur.

III. 26. Ne ex hostium castris conspici possent celeriter ad eas, quas diximus, munitiones pervenerunt.

III. 29. Reliquis deinceps diebus Caesar silvas caedere instituit et, ne quis inermibus imprudentibusque militibus ab latere impetus fieri posset, omnem eam materiam, quae erat caesa, conversam ad hostem collocabat et pro vallo ad utrumque latus exstruebat.

I. 38. Cum tridui viam procesisset, nuntiatum est ei, Ariovistum cum suis omnibus copiis ad occupandum Vesontionem, quod est oppidum maximum Sequanorum, contendere triduique viam a suis finibus profeeisse.

I. 49. Eo circiter hominum numero sedecim milia expedita cum omni equitatu Ariovistus misit, quae copiae nostros perterrerent et munitione prohiberent.

IDIOMS AND PHRASES.

I. 15. Postero die castra ex eo loco movent.

I. 15. Ita dies circiter quindecim iter fecerunt, uti inter novissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus passuum interesset.

I. 17. Tum demum Liscus oratione Caesaris adductus, quod antea tacuerat, proponit: Esse nonnullos, quorum auctoritas apud plebem plurimum valeat, qui privatim plus possint quam ipsi magistratus.

I. 22. Multo denique die per exploratores Caesar cognovit, et montem a suis teneri et Helvetios castra movisse.

I. 26. Ad multam noctem etiam ad impedimenta pugnatum est.

II. 24. Simul eorum, qui cum impedimentis veniebant, clamor fremitusque oriebatur, aliique aliam in partem perterriti ferebantur.

I. 25. Boii et Tulingi hominum milibus circiter XV agmen hostium claudebant et novissimis praesidio erant.

II. 25. Cuius adventu spe illata militibus ac redintegrato animo, cum pro se quisque in conspectu imperatoris etiam in extremis suis rebus operam navare cuperet, paulum hostium impetus tardatus est.

II. 26. Quo facto cum alius alii subsidium ferret, neque timerent, ne aversi ab hoste circumvenirentur, audacius resistere ac fortius pugnare coeperunt.

II. 33. Sub vesperum Caesar portas claudi militesque ex oppido exire iussit, ne quam noctu oppidani ab militibus iniuriam acciperent.

II. 33. Postridie eius diei refractis portis, cum iam defenderet nemo, atque intromissis militibus nostris sectionem eius oppidi universam Caesar vendidit.

I. 47. Colloquendi Caesari causa visa non est, et eo magis, quod pridie eius diei Germani retineri non poterant, quin in nostros tela conicerent.

I. 50. Acriter utrimque usque ad vesperum pugnatum est. Solis occasu suas copias Ariovistus multis et illatis et acceptis vulneribus in castra reduxit.

I. 39. Quorum alius alia causa illata, quam sibi ad proficis cendum necessariam esse diceret, petebat, ut eius voluntate discedere liceret.

I. 34. Quamobrem placuit ei, ut ad Ariovistum legatos mitteret, qui ab eo postularent, uti aliquem locum medium utriusque colloquio deligeret: velle sese de re publica et summis utriusque rebus cum eo agere.

I. 6. Allobrogibus sese vel persuasuros, quod nondum bono animo in populum Romanum viderentur, existimabant, vel vi coacturos, ut per suos fines eos ire paterentur.

I. 11. Eodem tempore Aedui Ambarri, necessarii et consanguinei Aeduorum, Caesarem certiorem faciunt, sese depopulatis agris non facile ab oppidis vim hostium prohibere.

I. 43. Ariovistus, ex equis ut colloquerentur et praeter se denos ut ad colloquium adducerent, postulavit.

I. 41. Princeps decima legio per tribunos militum ei gratias egit, quod de se optimum iudicium fecisset, seque esse ad bellum gerendum paratissimam confirmavit.

I. 39. Hi neque vultum fingere neque interdum lacrimas tenere poterant.

II. 15. Caesar honoris Divitiaci atque Aeduorum causa sese eos in fidem recepturum et conservaturum dixit.

I. 3. Item Dumnorigi Aeduo, fratri Divitiaci, qui eo tempore principatum in civitate obtinebat ac maxime plebi acceptus erat, ut idem conaretur, persuadet, eique filiam suam in matrimonium dat.

I. 24. Ipse interim in colle medio triplicem aciem instruxit legionum quattuor veteranarum atque supra se in summo iugo duas legiones, quas in Gallia citeriore proxime conscripserat, et omnia auxilia collocavit, ac totum montem hominibus complevit.

I. 37. Itaque re frumentaria, quam celerrime potuit, comparata, magnis itineribus ad Ariovistum contendit.

I. 9. Cupiditate regni adductus novis rebus studebat, et quam plurimas civitates suo beneficio habere obstrictas volebat.

I. 27. Prima nocte e castris Helvetiorum egressi ad Rhenum finesque Germanorum contenderunt.

I. 25. Tandem vulneribus defessi et pedem referre et, quod mons suberat circiter mille passuum, eo se recipere coeperunt.

I. 41. Deinde reliquae legiones cum tribunis militum et primorum ordinum centurionibus egerunt, uti Caesari satisfacerent: se neque umquam dubitasse neque timuisse, neque de summa belli suum iudicium, sed imperatoris esse existimavisse.

II. 11. Ita sine ullo periculo tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium, sub occasumque solis destiterunt seque in castra, ut erat imperatum, receperunt.

I. 4. Neque abest suspicio, ut Helvetii arbitrantur, quin ipse sibi mortem consciverit.

II. 12. Postridie eius diei Caesar, priusquam se hostes ex terrore ac fuga reciperent, in fines Suessionum, qui proximi Remis erant, exercitum duxit et magno itinere confecto ad oppidum Noviodunum contendit.

II. 1. Cum esset Caesar in citeriore Gallia in hibernis, crebri ad eum rumores afferebantur, litterisque item Labieni certior

fiebat, omnes Belgas contra populum Romanum coniurare obsidesque inter se dare.

III. 9. His rebus celeriter administratis, ipse, cum primum per anni tempus potuit, ad exercitum contendit.

III. 19. Huc magno cursu contenderunt, ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque Romanis daretur, exanimatique pervenerunt.

III. 21. Quorum magno numero interfecto Crassus ex itinere oppidum Sontiatum oppugnare coepit.

IV. 4. Ad extremum tamen agris expulsi et multis locis Germaniae triennium vagati ad Rhenum pervenerunt.

IV. 23. His constitutis rebus nactus idoneam ad navigandum tempestatem tertia fere vigilia solvit equitesque in ulteriorem portum progredi et naves conscendere et se sequi iussit.

III. 24. Prima luce productis omnibus copiis duplici acie instituta, auxiliis in mediam aciem coniectis, quid hostes consilii caperent, exspectabat.

IV. 15. Nostri ad unum omnes incolumes, perpaucis vulneratis, ex tanti belli timore, cum hostium numerus capitum CCCCXXX milium fuisset, se in castra receperunt.

IV. 26. Nostri tamen, quod neque ordines servare neque firmiter insistere neque signa subsequi poterant, atque alius alia ex navi, quibuscumque signis occurrerat, se aggregabat, magnopere perturbabantur.

IV. 28. Quae cum appropinquarent Britanniae et ex castris viderentur, tanta tempestas subito coorta est, ut nulla earum cursum tenere posset, sed aliae eodem, unde erant profectae, referrentur, aliae ad inferiorem partem insulae, quae est propius solis occasum, magno sui cum periculo deicerentur; quae tamen ancoris iactis cum fluctibus complerentur, necessario adversa nocte in altum provectae continentem petierunt.

MILITARY TERMS.

I. 3. His rebus adducti et auctoritate Orgetorigis permoti constituerunt, ea, quae ad proficiscendum pertinerent, comparare, atque iumentorum et carrorum quam maximum numerum coëmere.

I. 7. Provinciae toti quam maximum potest militum numerum imperat (erat omnino in Gallia ulteriore legio una), pontem, qui erat ad Genavam, iubet rescindi.

I. 7. Ubi de eius adventu Helvetii certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt nobilissimos civitatis, cuius legationis Nammeius et Verucloetius principem locum obtinebant, qui dicerent, sibi esse in animo sine ullo maleficio iter per provinciam facere, propterea quod aliud iter haberent nullum.

I. 7. Tamen, ut spatium intercedere posset, dum milites, quos imperaverat, convenirent, legatis respondit, diem se ad deliberandum sumpturum; si quid vellent, ad Id. April. reverterentur.

I. 10. Compluribus his proeliis pulsis, ab Ocelo, quod est citerioris provinciae extremum, in fines Vocontiorum ulterioris provinciae die septimo pervenit; inde in Allobrogum fines, ab Allobrogibus in Segusiavos exercitum ducit.

I. 12. Ubi per exploratores Caesar certior factus est, tres iam partes copiarum Helvetios id flumen traduxisse, quartam fere partem citra flumen Ararim reliquam esse, de tertia vigilia cum legionibus tribus e castris profectus ad eam partem pervenit, quae nondum flumen transierat.

I. 13. Cuius legationis Divico princeps fuit, qui bello Cassiano dux Helvetiorum fuerat.

I. 15. Quo proelio sublati Helvetii, quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant, audacius subsistere nonnumquam et novissimo agmine proelio nostros lacessere coeperunt.

I. 27. Helvetii omnium rerum inopia adducti legatos de deditione ad eum miserunt.

I. 39. Hic primum ortus est a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui ex urbe amicitiae causa Caesarem secuti non magnum in re militari usum habebant.

I. 39. Horum vocibus ac timore paulatim etiam ei, qui magnum in castris usum habebant, milites centurionesque, quique equitatui praeerant, perturbabantur.

I. 39. Nonnulli etiam Caesari nuntiarant, cum castra moveri ac signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites neque propter timorem signa laturos.

I. 40. Haec cum animadvertisset, convocato consilio omniumque ordinum ad id consilium adhibitis centurionibus, vehementer eos incusavit: primum quod, aut quam in partem aut quo consilio ducerentur, sibi quaerendum aut cogitandum putarent.

I. 49. Ubi eum castris se tenere Caesar intellexit, ne diutius commeatu prohiberetur, ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sexcentos ab eis, castris idoneum locum delegit acieque triplici instructa ad eum locum venit. Primam et secundam aciem in armis esse, tertiam castra munire iussit.

I. 49. Nihilo secius Caesar, ut ante constituerat, duas acies hostem propulsare, tertiam opus perficere iussit. Munitis castris duas ibi legiones reliquit et partem auxiliorum, quattuor reliquas in castra maiora reduxit.

I. 50. Proximo die instituto suo Caesar e castris utrisque copias suas eduxit paulumque a maioribus castris progressus aciem instruxit, hostibus pugnandi potestatem fecit.

I. 51. Postridie eius diei Caesar praesidium utrisque castris, quod satis esse visum est, reliquit, omnis alarios in conspectu hostium pro castris minoribus constituit, quod minus multitudine militum legionariorum pro hostium numero valebat, ut ad speciem alariis uteretur.

I. 52. Ita nostri acriter in hostes signo dato impetum fecerunt, itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut spatium pila in hostes coniciendi non daretur. Reiectis pilis comminus gladiis pugnatum est. At Germani celeriter ex consuetudine sua phalange facta impetus gladiorum exceperunt. Reperti sunt complures nostri milites, qui in phalangas insilirent et scuta manibus revellerent et desuper vulnerarent. Cum hostium acies a sinistro cornu pulsa atque in fugam conversa esset, a dextro cornu vehementer multitudine suorum nostram aciem premebant.

II. 5. Ibi praesidium ponit et in altera parte fluminis Quintum Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit.

II. 6. Nam cum tanta multitudo lapides ac tela conicerent, in muro consistendi potestas erat nulli.

II. 7. Eo de media nocte Caesar isdem ducibus usus, qui nuntii ab Iccio venerant, Numidas et Cretas sagittarios et funditores Baleares subsidio oppidanis mittit.

II. 8. Ad extremas fossas castella constituit ibique tormenta collocavit, ne, cum aciem instruxisset, hostes, quod tantum multitudine poterant, ab lateribus pugnantes suos circumvenire possent.

II. 11. Hac re statim Caesar per speculatores cognita insidias veritus, quod, qua de causa discederent, nondum perspexerat, exercitum equitatumque castris continuit.

II. 12. Castris munitis vineas agere, quaeque ad oppugnandum usui erant, comparare coepit.

II. 12. Celeriter vineis ad oppidum actis, aggere iacto turribusque constitutis, magnitudine operum, quae neque viderant ante Galli neque audierant, et celeritate Romanorum permoti legatos ad Caesarem de deditione mittunt et, petentibus Remis, ut conservarentur, impetrant.

II. 18. Intra eas silvas hostes in occulto sese continebant; in aperto loco secundum flumen paucae stationes equitum videbantur.

II. 19. Caesar equitatu praemisso subsequebatur omnibus copiis; sed ratio ordoque agminis aliter se habebat ac Belgae ad Nervios detulerant. Nam quod ad hostis appropinquabat, consuetudine sua Caesar sex legiones expeditas ducebat; post eas totius exercitus impedimenta collocarat; inde duae legiones, quae proxume conscriptae erant, totum agmen claudebant praesidioque impedimentis erant. Equites nostri cum funditoribus sagittariisque flumen transgressi cum hostium equitatu proelium commiserunt.

II. 20. Caesari omnia uno tempore erant agenda: vexillum proponendum, quod erat insigne, cum ad arma concurri oporteret, signum tuba dandum, ab opere revocandi milites, qui paulo longius aggeris petendi causa processerant, arcessendi, acies instruenda, milites cohortandi, signum dandum.

II. 21. Temporis tanta fuit exiguitas hostiumque tam paratus ad dimicandum animus, ut non modo ad insignia accommodanda, sed etiam ad galeas induendas scutisque tegimenta detrudenda tempus defuerit.

II. 26. Qui cum ex equitum et calonum fuga, quo in loco res esset, quantoque in periculo et castra et legiones et imperator versaretur, cognovissent, nihil ad celeritatem sibi reliqui fecerunt.

II. 32. Ad haec Caesar respondit: Se magis consuetudine sua quam merito eorum civitatem conservaturum, si prius, quam murum aries attigisset, se dedidissent; sed deditionis nullam esse condicionem nisi armis traditis.

III. 7. Is, quod in his locis inopia frumenti erat, praefectos tribunosque militum complures in finitimas civitates frumenti causa dimisit.

III. 14. Una erat magno usui res praeparata a nostris, falces praeacutae insertae affixaeque longuriis, non absimili forma muralium falcium.

III. 18. Multae res ad hoc consilium Gallos hortabantur; superiorum dierum Sabini cunctatio, perfugae confirmatio, inopia cibariorum, cui rei parum diligenter ab eis erat provisum, spes Venetici belli, et quod fere libenter homines id, quod volunt, credunt.

III. 21. Quibus fortiter resistentibus, vineas turresque egit. Illi alias eruptione temptata, alias cuniculis ad aggerem vineasque actis (cuius rei sunt longe peritissimi Aquitani, propterea quod multis locis apud eos aerariae secturaeque sunt), ubi diligentia nostrorum nihil his rebus profici posse intellexerunt, legatos ad Crassum mittunt, seque in deditionem ut recipiat, petunt.

III. 24. Tamen tutius esse arbitrabantur, obsessis viis commeatu intercluso sine ullo vulnere victoria potiri, et, si propter inopiam rei frumentariae Romani sese recipere coepissent, impeditos in agmine et sub sarcinis infirmiore animo adoriri cogitabant.

IV. 24. At barbari, consilio Romanorum cognito, praemisso equitatu et essedariis, quo plerumque genere in proeliis uti consuerunt, reliquis copiis subsecuti nostros navibus egredi prohibebant.

IV. 25. Quod ubi Caesar animadvertit, naves longas, quarum et species erat barbaris inusitatior et motus ad usum expeditior, paulum removeri ab onerariis navibus et remis incitari et ad latus apertum hostium constitui atque inde fundis, sagittis, tormentis hostes propelli ac summoveri iussit; quae res magno usui nostris fuit.

IV. 25. Nostris militibus cunctantibus, maxime propter altitudinem maris, qui decimae legionis aquilam ferebat, contestatus deos, ut ea res legioni feliciter eveniret, 'Desilite,' inquit, 'milites, nisi vultis aquilam hostibus prodere: ego certe meum reipublicae atque imperatori officium praestitero.'

IV. 33. Genus hoc est ex essedis pugnae. Primo per omnes partes perequitant et tela coniciunt atque ipso terrore equorum et strepitu rotarum ordines plerumque perturbant, et cum se inter equitum turmas insinuaverunt, ex essedis desiliunt et pedibus proeliantur. Aurigae interim paulatim ex proelio excedunt atque ita currus collocant, ut, si illi a multitudine hostium premantur, expeditum ad suos receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in proeliis praestant, ac tantum usu cotidiano et exercitatione efficiunt, uti in declivi ac praecipiti loco incitatos equos sustinere et brevi moderari ac flectere et per temonem percurrere et in iugo insistere et se inde in currus citissime recipere consuerint.

CONDITIONAL SENTENCES.

SIMPLE, A. 306; H. 508.
FUTURE, A. 307; H. 508, 509.
CONTRARY TO FACT, A. 308; H. 510.
IN INDIRECT DISCOURSE, A. 337; H. 527.

I. 48. Ad eos se equites recipiebant: hi, si quid erat durius, concurrebant, si qui graviore vulnere accepto equo deciderat, circumsistebant.

IV. 25. Desilite, milites, nisi vultis aquilam hostibus prodere.

IV. 33. Aurigae interim paulatim ex proelio excedunt atque ita currus collocant, ut, si illi a multitudine hostium premantur, expeditum ad suos receptum habeant.

III. 12. Ac si quando, magnitudine operis forte superati, extruso mari aggere ac molibus atque his oppidi moenibus adaequatis, suis fortunis desperare coeperant, magno numero navium appulso, cuius rei summam facultatem habebant, sua deportabant omnia seque in proxima oppida recipiebant.

II. 9. Hanc si nostri transirent, hostes exspectabant; nostri autem, si ab illis initium transeundi fieret, ut impeditos aggrederentur, parati in armis erant.

I. 8. Ubi ea dies, quam constituerat cum legatis, venit, et legati ad eum reverterunt, negat, se more et exemplo populi Romani posse iter ulli per provinciam dare; et, si vim facere conentur, prohibiturum ostendit.

I. 13. Is ita cum Caesare egit: Si pacem populus Romanus cum Helvetiis faceret, in eam partem ituros atque ibi futuros Helvetios, ubi eos Caesar constituisset atque esse voluisset.

IV. 37. Quibus ex navibus cum essent expositi milites circiter trecenti atque in castra contenderent, Morini, quos Caesar in Britanniam proficiscens pacatos reliquerat, spe praedae adducti primo non ita magno suorum numero circumsteterunt ac, si sese interfici nollent, arma ponere iusserunt.

I. 7. Tamen, ut spatium intercedere posset, dum milites, quos imperaverat, convenirent, legatis respondit, diem se ad deliberandum sumpturum; si quid vellent, ad Id. April. reverterentur.

IV. 11. Interim ad praefectos, qui cum omni equitatu antecesserant, mittit, qui nuntiarent, ne hostes proelio lacesserent et, si ipsi lacesserentur, sustinerent, quoad ipse cum exercitu propius accessisset.

IV. 34. Interim barbari nuntios in omnes partes dimiserunt paucitatemque nostrorum militum suis praedicaverunt et, quanta praedae faciendae atque in perpetuum sui liberandi facultas daretur, si Romanos castris expulissent, demonstraverunt.

I. 34. Ei legationi Ariovistus respondit: Si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum venturum fuisse; si quid ille se velit, illum ad se venire oportere.

II. 9. Ibi vadis repertis partem suarum copiarum traducere conati sunt, eo consilio, ut, si possent, castellum, cui praeerat Quintus Titurius legatus, expugnarent pontemque interscinderent; si minus potuissent, agros Remorum popularentur, qui magno nobis usui ad bellum gerendum erant, commeatuque nostros prohiberent.

I. 26. Caesar ad Lingonas litteras nuntiosque misit, ne eos frumento neve alia re iuvarent: qui si iuvissent, se eodem loco, quo Helvetios, habiturum.

I. 40. (Dixit) Quod si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum, de qua non dubitaret, sibique eam praetoriam cohortem futuram.

I. 14. (Caesar respondit): Cum ea ita sint, tamen, si obsides ab eis sibi dentur, uti ea, quae polliceantur, facturos intellegat, et si Aeduis de iniuriis, quas ipsis sociisque eorum intulerint, item si Allobrogibus satisfaciant, sese cum eis pacem esse facturum.

TIME CLAUSES.

CUM, A. 325; H. 521.
DUM, A. 276, 328; H. 467, 519.
PRIUSQUAM, ETC., A. 327; H. 520.
POSTQUAM, UBI, UT, ETC., A. 322, 324; H. 518.

II. 9. Ubi neutri transeundi initium faciunt, secundiore equitum proelio nostris, Caesar suos in castra reduxit.

I. 7. Caesari cum id nuntiatum esset, eos per provinciam nostram iter facere conari, maturat ab urbe proficisci et, quam maximis potest itineribus, in Galliam ulteriorem contendit et ad Genavam pervenit.

I. 11. Quibus rebus adductus Caesar non exspectandum sibi statuit, dum omnibus fortunis sociorum consumptis in Santonos Helvetii pervenirent.

I. 24. Postquam id animum advertit, copias suas Caesar in proximum collem subducit equitatumque, qui sustineret hostium impetum, misit.

I. 26. Diu cum esset pugnatum, impedimentis castrisque nostri potiti sunt.

I. 38. Cum tridui viam processisset, nuntiatum est ei, Ariovistum cum suis omnibus copiis ad occupandum Vesontionem, quod est oppidum maximum Sequanorum, contendere triduique viam a suis finibus profecisse.

IV. 2. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur, equosque eodem remanere vestigio assuefecerunt, ad quos se celeriter, cum usus est, recipiunt.

III. 17. Dum haec in Venetis geruntur, Quintus Titurius Sabinus cum eis copiis, quas a Caesare acceperat, in fines Venellorum pervenit.

II. 12. Postridie eius diei Caesar, priusquam se hostes ex terrore ac fuga reciperent, in fines Suessionum, qui proximi Remis erant, exercitum duxit et magno itinere confecto ad oppidum Noviodunum contendit.

III. 10. Itaque cum intellegeret, omnes fere Gallos novis rebus studere et ad bellum mobiliter celeriterque excitari, omnes autem homines natura libertati studere et condicionem servitutis odisse, priusquam plures civitates conspirarent, partiendum sibi ac latius distribuendum exercitum putavit.

IV. 13. Exspectare vero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reverteretur, summae dementiae esse iudicabat.

IV. 14. Acie triplici instituta et celeriter octo milium itinere confecto prius ad hostium castra pervenit, quam, quid ageretur, Germani sentire possent.

III. 28. Ad quarum initium silvarum cum Caesar pervenisset castraque munire instituisset, neque hostis interim visus esset, dispersis in opere nostris, subito ex omnibus partibus silvae evolaverunt et in nostros impetum fecerunt.

II. 2. Ipse, cum primum pabuli copia esse inciperet, ad exercitum venit.

I. 46. Posteaquam in vulgus militum elatum est, qua arrogantia in colloquio Ariovistus usus omni Gallia Romanis interdixisset, impetumque in nostros eius equites fecissent, eaque res colloquium ut diremisset, multo maior alacritas studiumque pugnandi maius exercitui iniectum est.

IV. 37. Postea vero quam equitatus noster in conspectum venit, hostes abiectis armis terga verterunt magnusque eorum numerus est occisus.

IV. 34. Dum haec geruntur, nostris omnibus occupatis, qui erant in agris reliqui, discesserunt.

IV. 23. A quibus cum paulo tardius esset administratum, ipse hora circiter diei quarta cum primis navibus Britanniam attigit atque ibi in omnibus collibus expositas hostium copias armatas conspexit.

III. 23. Hac re ad consilium delata, ubi omnes idem sentire intellexit, posterum diem pugnae constituit.

IV. 23. Hunc ad egrediendum nequaquam idoneum locum arbitratus, dum reliquae naves eo convenirent, ad horam nonam in ancoris exspectavit.

I. 27. Eo postquam Caesar pervenit, obsides, arma, servos, qui ad eos perfugissent, poposcit.

IV. 27. Hostes proelio superati, simul atque se ex fuga receperunt, statim ad Caesarem legatos de pace miserunt.

IV. 15. Germani, post tergum clamore audito, cum suos interfici viderent, armis abiectis signisque militaribus relictis se ex castris eiecerunt, et cum ad confluentem Mosae et Rheni pervenissent, reliqua fuga desperata, magno numero interfecto, reliqui se in flumen praecipitaverunt atque ibi timore, lassitudine, vi fluminis oppressi perierunt.

SUBSTANTIVE CLAUSES.

INFINITIVE CLAUSES, A. 270, 330; H. 535, 538.
SUBJUNCTIVE CLAUSES, A. 331, 332; H. 498, 499, 501.
INDICATIVE WITH QUOD, A. 333; H. 540.
INDIRECT QUESTIONS, A. 334; H. 529.

I. 7. Caesari cum id nuntiatum esset, eos per provinciam nostram iter facere conari, maturat ab urbe proficisci.

I. 2. Is, M. Messala et M. Pisone consulibus, regni cupiditate inductus coniurationem nobilitatis fecit, et civitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copiis exirent: perfacile esse, cum virtute omnibus praestarent, totius Galliae imperio potiri.

I. 10. Caesari renuntiatur, Helvetiis esse in animo per agrum Sequanorum et Aeduorum iter in Santonum fines facere, qui non longe a Tolosatium finibus absunt, quae civitas est in provincia.

I. 2. His rebus fiebat, ut et minus late vagarentur et minus facile finitimis bellum inferre possent.

I. 4. Damnatum poenam sequi oportebat, ut igni cremaretur.

I. 5. Post eius mortem nihilo minus Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant.

I. 5. Persuadent Rauricis et Tulingis et Latobrigis finitimis, uti eodem usi consilio oppidis suis vicisque exustis una cum eis proficiscantur.

I. 6. Allobrogibus sese vel persuasuros, quod nondum bono animo in populum Romanum viderentur, existimabant, vel vi coacturos, ut per suos fines eos ire paterentur.

I. 19. Nam, ne eius supplicio Divitiaci animum offenderet, verebatur.

I. 20. Divitiacus multis cum lacrimis Caesarem complexus obsecrare coepit, ne quid gravius in fratrem statueret.

III. 1. Causa mittendi fuit, quod iter per Alpes, quo magno cum periculo magnisque cum portoriis mercatores ire consuerant, patefieri volebat.

I. 30. Petierunt, uti sibi concilium totius Galliae in diem certam indicere idque Caesaris voluntate facere liceret.

I. 47. His mandavit, ut, quae diceret Ariovistus, cognoscerent et ad se referrent.

III. 2. Id aliquot de causis acciderat, ut subito Galli belli renovandi legionisque opprimendae consilium caperent.

III. 13. Accedebat, ut, cum saevire ventus coepisset et se vento dedissent, et tempestatem ferrent facilius et in vadis consisterent tutius et ab aestu relictae nihil saxa et cautes timerent.

III. 18. Huic magnis praemiis pollicitationibusque persuadet, uti ad hostes transeat, et, quid fieri velit, edocet.

II. 10. His persuaderi, ut diutius morarentur neque suis auxilium ferrent, non poterat.

IV. 16. Accessit etiam, quod illa pars equitatus Usipetum et Tencterorum, quam supra commemoravi praedandi frumentandique causa Mosam transisse neque proelio interfuisse, post fugam suorum se trans Rhenum in fines Sugambrorum receperat seque cum iis coniunxerat.

IV. 29. Eadem nocte accidit, ut esset luna plena, qui dies maritimos aestus maximos in Oceano efficere consuevit, nostrisque id erat incognitum.

IV. 2. Neque eorum moribus turpius quicquam aut inertius habetur quam ephippiis uti.

I. 19. Simul commonefacit, quae ipso praesente in concilio Gallorum de Dumnorige sint dicta, et ostendit, quae separatim quisque de eo apud se dixerit. Petit atque hortatur, ut sine eius offensione animi vel ipse de eo causa cognita statuat vel civitatem statuere iubeat.

I. 14. His Caesar ita respondit: Eo sibi minus dubitationis dari, quod eas res, quas legati Helvetii commemorassent, memoria teneret, atque eo gravius ferre, quo minus merito populi Romani accidissent.

I. 14. (Dixit) Quod sua victoria tam insolenter gloriarentur, quodque tam diu se impune iniurias tulisse admirarentur, eodem pertinere.

III. 19. Factum est opportunitate loci, hostium inscientia ac defatigatione, virtute militum et superiorum pugnarum exercitatione, ut ne unum quidem nostrorum impetum ferrent ac statim terga verterent.

III. 2. Accedebat, quod suos ab se liberos abstractos obsidum nomine dolebant, et Romanos non solum itinerum causa, sed etiam perpetuae possessionis culmina Alpium occupare conari et ea loca finitimae provinciae adiungere sibi persuasum habebant.

IV. 21. Huic mandat, ut exploratis omnibus rebus ad se quam primum revertatur. Huic imperat, quas possit, adeat civitates horteturque, ut populi Romani fidem sequantur, seque celeriter eo venturum nuntiet.

I. 21. Eodem die ab exploratoribus certior factus, hostes sub monte consedisse milia passuum ab ipsius castris octo, qualis esset natura montis et qualis in circuitu ascensus, qui cognoscerent, misit. Renuntiatum est, facilem esse.

I. 20. Dumnorigem ad se vocat, fratrem adhibet; quae in eo reprehendat, ostendit; quae ipse intellegat, quae civitas queratur, proponit; monet, ut in reliquum tempus omnes suspiciones vitet; praterita se Divitiaco fratri condonare dicit. Dumnorigi custodes ponit, ut, quae agat, quibuscum loquatur, scire possit.

I. 32. Animadvertit Caesar, unos ex omnibus Sequanos nihil earum rerum facere, quas ceteri facerent, sed tristes capite demisso terram intueri. Eius rei quae causa esset, miratus ex ipsis quaesiit.

II. 14. (Dixit) Qui eius consilii principes fuissent, quod intellegerent, quantam calamitatem civitati intulissent, in Britanniam profugisse.

II. 20. Hi propter propinquitatem et celeritatem hostium nihil iam Caesaris imperium exspectabant, sed per se, quae videbantur, administrabant.

II. 26. Qui cum ex equitum et calonum fuga, quo in loco res esset, quantoque in periculo et castra et legiones et imperator versaretur, cognovissent, nihil ad celeritatem sibi reliqui fecerunt.

II. 32. Ad haec Caesar respondit: Se id, quod in Nerviis fecisset, facturum finitimisque imperaturum, ne quam dediticiis populi Romani iniuriam inferrent.

I. 28. Helvetios, Tulingos, Latobrigos in fines suos, unde erant profecti, reverti iussit; et, quod omnibus fructibus amissis domi nihil erat, quo famem tolerarent, Allobrogibus imperavit, ut eis frumenti copiam facerent.

I. 19. Quibus rebus cognitis, cum ad has suspiciones certissimae res accederent, quod per fines Sequanorum Helvetios traduxisset, quod obsides inter eos dandos curasset, quod ea omnia non modo iniussu suo et civitatis sed etiam inscientibus ipsis fecisset, quod a magistratu Aeduorum accusaretur, satis esse causae arbitrabatur, quare in eum aut ipse animadverteret, aut civitatem animadvertere iuberet.

II. 5. Ipse Divitiacum Aeduum magnopere cohortatus docet, quanto opere rei publicae communisque salutis intersit, manus hostium distineri, ne cum tanta multitudine uno tempore confligendum sit.

IV. 5. Est enim hoc Gallicae consuetudinis, uti et viatores etiam invitos consistere cogant et, quid quisque eorum de quaque re audierit aut cognoverit, quaerant; et mercatores in oppidis vulgus circumsistat, quibusque ex regionibus veniant quasque ibi res cognoverint, pronuntiare cogant.

ANNOUNCEMENT.

Information as to the of adoption of "FIRST STEPS IN CAESAR," can be had by addressing

FRANCIS B. PEARSON,
485 King Ave., Columbus, O.